

FENŐTT HITTAN / CREDO – A HITVALLÁSRÓL ÁLTALÁBAN

„Őrizni a hitletéteményt: Íme ez az a küldetés, melyet az Úr Egyházára bízott és amit az betölt minden időben. ... A II. Vatikáni egyetemes Zsinat ... az evangéliumi igazság fényének felragyogtatásával így akar odavezetni minden embert Krisztushoz, aki mindenkinek fölött van, hogy keressék Őt és befogadják szeretetét.” (II János Pál pápa: Fidei depositum apostoli konstitúció a KEK megjelenéséhez, 1992. okt. 11.) **Ef 3.14-19.**

Aki azt mondja: „én hiszek”, vele azt állítja: „én ahhoz ragaszkodom, amit *mi* hiszünk.” A közösség a hitben szükségessé teszi a hit közös nyelvét, amely *mindenki számára mértékül* szolgál és egyesít a hit ugyanazon megvallásában. **Róm. 10.11-17.** A hitnek az összefoglalása *nem az emberi vélekedéseket követte, hanem a teljes Szentírásból gyűjtötték össze* azokat a kijelentéseket, melyek a legfontosabbak ahhoz, hogy a hitről szóló egyetlen tanítás egészét adják. Az apostoli Egyház kezdettől fogva kifejezésre juttatta és áthagyományozta a maga hitét rövid megfogalmazásokban, melyek mértékül szolgáltak mindenki számára. Nagyon hamar ezeket a kijelentéseket szerves és tagolt összefoglalásban akarta egybegyűjteni – ezt elsősorban a keresztségre jelöltek érdekében tette. Ezeket a hitről szóló összefoglalásokat „hitvallásoknak” nevezzük, mivel összegzik a keresztyének által megvallott hitet.

CREDO / latin: cordare = szívemet odaadni. Nem elég elhinni, hogy van Isten, hanem egész életemet, valómat neki kell átadnom, ezzel viszonzva felém irányuló végtelen szeretetét. A hitvallás *három részre* oszlik: az első, második, harmadik isteni Személyről való tanítást fogadjuk el. Első hitvallásunkat a keresztség szertartásán tesszük. A századok múltán a különböző *korok szükségének megfelelően növekedett a hitvallások száma*, így keletkeztek pl. különböző apostoloktól alapított és ősi egyházak, egyes zsinatok hitvallásai (Toledói, a Lateráni, a Lyoni, a Trienti Zsinatoké), ill. némely pápától származó hitvallások (pl. „Isten népeinek hitvallása” VI. Pál 1968.). Egyik sem elavult, vagy haszontalan, mivel segítenek abban, hogy a minden időkre vonatkozó hitet megéljük és elmélyítsük a mában – mégpedig a különböző összefoglalások segítségével. Az összes hitvallás közül kettő kiemelkedő helyet foglal el az Egyház életében:

Apostoli hitvallás: az apostolok hitének, tanításának hű foglalata, bár ők nem állítottak össze ilyen hitvallást. Elődje a Római hitvallás, ami a III. századtól általánosan elterjedt és alapja lett az összes többi nyugati hitvallásnak is. A római Egyház ősi keresztségi hitvallása, a IV. századtól Szt. Ambrus nyomán nevezik „apostolinak”. Ekkortól használjuk a maival szó szerint megegyező szöveget. „Ez az a hitvallás, melyet a római Egyházban tartottak, ott, ahol Péternek – az apostolok között a legelsőnek – a széke volt, ahova ő hozta el a közös hit kijelentéseit.” (Szent Ambrus)

Nicea- konstantinápolyi hitvallás: az első két egyetemes zsinathoz (Nicea 325, és Konstantinápoly 381) kötődik. Mind a nyugati, mind a keleti egyházak közös hitvallása maradt a mában is. Ez gyakran világosabb és részletesebb az apostoli hitvallásnál, tehát ez alapján haladunk hitünk megismerésében a következő alkalmakon.

Hittel mondani el a hitvallást annyi, mint közösségre lépni az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel, ugyanakkor közösségre lépni az egész Egyházzal is, aki hitét adja át nekünk.

Az Egyház tehát hivatalos hitvallást készített már kialakulása után rövid idővel. Miért?

Gal 1.6-14.

Az evangéliumokban található, majd a hitvallásokban megfogalmazott tanítást már az első századokban sem fogadta el minden keresztény változatlanul és fenntartás nélkül. Azokat, akik az egyház hivatalos hitbéli felfogásával szembe fordultak, azt megtagadták és mást hirdettek, *eretnekeknek* hívjuk. (eretnekség, herezis/görög: elválás, válogatás, -válogatás a kinyilatkoztatott igazságok között). Más szóval *tévtanítás*. Az eretnekségtől megkülönböztetjük a *skizmát* (szakadás), amely nem a hittételek ellen fordul, hanem a *törvényes egyházi vezetőség ellen*, és elsősorban a pápa iránti engedelmességet tagadja meg. Az első eretnekségek a keresztény és zsidó vallási elemek összekeveredéséből keletkeztek.

A legismertebb korai szekták:

eboniták (szegények): A legismertebb zsidózó kereszténység. Jézus isteni mivoltát tagadták, legfeljebb messiásságát ismerték el.

gnószticizmus: Vallási- társadalmi irányzat, és mozgalom, mely olyan magasabb rendű, ésszel is belátható tudást ígér, mely képes a világban található gonoszság, rossz problémáját megoldani, képes az embert a rossznak hirdetett anyag uralma alól felszabadítani, a bűn az anyag rabságából megváltani, és a tökéletes Istennel egyesíteni. Ez az irányzat a különféle keleti vallások, a görög filozófia, a hellén miszticizmus, a zsidó vallás és részben a kereszténység egyes elemeinek összekeveréséből, összeolvadásából, *vallási szinkretizmusból* keletkezett. A *gnózis* a kereszténység előtt is létezhetett, de vele együtt tudott igazán fellendülni. A kereszténység eretnek formájaként nem független az egyháztól. Kb. 80- 150 között váltak ki a gnósztikus szekták az egyházból.

alaptételeik: DUALIZMUS = a lét két ellentétes, de egyenrangú ősalapelve: a jó/ rossz, a fény/ sötétség, az Isten, mint abszolút szellem/ lényeg és alak nélküli anyag , való felosztása. A lét az ismeretlen Istenből való emanáció= *kiáradás* következménye. Az ember teremtésekor a rossz anyag összekeveredett a jó fényvel, emiatt bukott el az ember. A *megváltás lényege az anyagba zárt fény kiszabadítása, és visszajuttatása a fény országába*. Krisztus az az „aeon” = magasabb rendű lakója a „fény országának”, aki a felszabadító tudást, a „gnósziszt” közölte az emberekkel. A *megváltódás megkövetelte a világtól való teljes elszakadást, a léleknek a testből, az anyagból való kiemelkedését*, mely vagy szigorú önmegtagadás, askézis segítségével, vagy a testet tönkretéví kicsapongás által történik meg. A megváltónak vagy látszólagos testet tulajdonítottak, vagy azt tanították, hogy az ember Jézusra kereszteléskor leszállt a Logosz és benne maradt szenvedéséig.

A gnóoszticizmus hatása és veszedelmessége: Eszméi és kultikus gyakorlatai nagy hatást gyakoroltak a II- III. század pogány világának útjait kereső és megváltást szomjazó tömegre. Ugyanakkor nagy veszélyt jelentett az Egyházra, mivel alapvető tanaitól akarta megfosztani (Krisztus istensége, kereszthalálával történő megváltás, a tőle kapott és csak az apostoloknak és utódaiknak átadott természetfeletti kinyilatkoztatás kizárólagossága, stb.) A kereszténységet bele akarta sodorni a vallási keveredés folyamatába, el akarta venni tőle a kinyilatkoztatott és természetfeletti tartalmat. Ésszel is belátható tanoknak nagy volt a vonzereje és követői igen eredményes propagandát fejtettek ki.

manicheizmus = perzsa gnóoszticizmus: Mani (216- 277) által szerkesztett vallás, a gnóoszticizmus fejlődésének utolsó foka. Ez a tanrendszer a Zoroaszter- féle *dualizmuson* alapszik: a világ két alapelve az anyag és a szellem, a sötétség és a fény, mindkettőnek *külön királya és egymással harcban álló országa van.* A Fény Atyja, hogy a sötétség hatalmába került embereket kiszabadítsa, Buddha, Zoroaszter, Jézus, majd Mani személyében prófétákat küldött a világba. *A Jézus által megígért Szentlélek Manira szállt le,* hogy a Jézus tanítását félreértett embereknek és az egész világnak hirdesse a minden gonosztól megszabadító tudást, a gnóoszt. Mani szerint a megváltást csak a tudás, és a házasságtól, hústeltől, stb. tartózkodó élet által lehet elérni.

montaizmus: Az Egyházon belül 170 körül keletkezett eretnecség, mely új kinyilatkoztatásokra, jövendölésekre hivatkozva akarta igen szigorú erkölcsi előírások követésére és hamis, túlfűtött lelkiség bevezetésére által az egyházat megreformálni, az egykori karizmatikus egyházat feltámasztani. Alapítója Montanosz nevű pogány pap, aki megkeresztelkedése után túlfűtött prófétaként lépett fel és azt kezdte hirdetni, hogy Krisztusnak a Paraklétoszra vonatkozó ígérete őbenne teljesedett be és ő nyitja meg a Szentlélek korszakát az egyházban.

tanítása: Krisztus visszajövele küszöbön áll, mindenkinek, aki vele uralkodni akar, igen szigorú böjtökkel, ösztöneinek megtagadásával, vértanúságra való feltétlen készséggel kell készülni. Tilos a második házasság és az üldözésekben elbukottak visszavétele.

Az Egyház harca a II. század e két nagy eretnecsége ellen:

- a) Az illetékes püspökök, vagy nagyobb területeken a zsinatok az eretnekeket és követőiket *kizárták az Egyház közösségéből.* (Pl. a gnóosztikus Markión 144 körül Rómában kezdte tanait hirdetni és ott erősen megszervezett, püspökökkel, papokkal is bíró vallási közösséget alakított ki, és hívei kezébe ószövetség ellenes, Lukács evangéliumából és Pál apostol leveleiből összeállított evangéliumot adott.)
- b) Az Egyház előljárói szóban és írásban *feltárták az eretnecségek tévedéseit* és bizonyították az Egyház tanainak igazságát.

- c) Az Egyház megállapította, mik az Újszövetség könyvei és a Szentírást, az Istentől sugalmazott könyveket a közönséges könyvektől elkülönítő jegyzékbe, *kánonba* foglalta.

Pogány írók támadásai: Az államhatalom kényszerítő eszközein, üldözésein kívül.

Kelszosz: 178 körül „Igaz beszéd” c. műve megkísérli filozófiai és teológiai érvekkel indokolni a politeizmust (többistenhit). Tagadta a kereszténység előfeltételeit (csoda, jövendölés, kinyilatkoztatás), Jézus közönséges csalónak és szemfényvesztőnek mondta, akinek csodálatos születését és feltámadását a keresztények találták ki.

Crescentius: Hirdette, hogy a keresztények vallástalanok és felségsértők.

Cornelius Fronto: Marcus Aurelius tanítója a keresztényekre fogott és közszájon lévő rágalmakat terjesztett írásaiban.

- **arianizmus:** Áriusz (336) szerint Isten transzcendens, közölhetetlen, elvont, tehát: ellentétben áll a világgal. Nem teremtheti, nem gondviselő. Ami rajta kívül van, azt egy akarati aktussal teremtette, így a *Fiút is, aki az első teremtmény*. Tehát időbeli kezdete van, nincs közösség köztük, alacsony sorsa, gyöngesége, szenvedése miatt NEM ISTENI lényegű. Rá kellett szolgálnia fogadott fiúságra. Tehát nem lehetséges sem a kinyilatkoztatás, sem a megváltás. A Fiú valójában nem ismeri Istent, így nem lehet közvetítő és megváltó. (Teljes ellentét az Újszövetséggel!)

Niceai Zsinat 325: Dogmatikai döntés az **Atya / Fiú viszonyának** kapcsolatáról:

„Hiszünk az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten Fiában, aki mint egyszülött, az Atyából született, azaz az Atya lényegéből (Áriusz:semiből lett), igaz Isten az igaz Istentől (Áriusz: nem Isten), nemzett, nem teremtett (Áriusz: teremtett), egy lényegű az Atyával, aki által minden lett..., aki értünk emberekért és a mi üdvösségünkért leszállt és megtestesült, aki emberré lett, szenvedett és harmadnapra feltámadt.”

Konstantinápolyi Zsinat 381: Azonos lényegű, vagy hasonló lényegű?

Döntés: Három lényegű egy Isten van! (Három egyedi lényeg és egy általános lényeg.)

- **Logosz – szarkosz modell:** A Logosz értelmes emberi lélek nélküli testtel egyesült.
- **Logosz- anthropsz modell:** 2 iskola/

2 különböző lény került egymás mellé Krisztusban / Nesztoriánusok, antiochiai iskola

Az emberit magába szívja az isteni, keveredési krisztológia, így tehát lehetetlen a

megváltás, és az üdvösség is / monofizitizmus, alexandriai iskola

(Efezusi Zsinat 431- ben elveti.)

Khalkhedoni Zsinat 451: Végleges hittani definíció **Krisztusban lévő isteni és**

emberi természetéről : Egy és ugyanaz a Jézus Krisztus két természetben, amelyek keveredés és elszakadás nélkül, egy személyben vagyis hyposztaziszban (=egyedi lényeg) egyesülnek.

Firenzei Zsinat 1439: A Szentlélek származásának kérdéséről

Szent Ágoston tanítása miatti eltérés tisztázására.

„Az Egyház hisz az Istenben, ki lényegében egy, a személyében hármias / hisz a nem született Atyában, az Atyától született Fiúban, az Atyától és a Fiútól származó Szentlélekben (származás). / Az Atya nem Fiú és nem Szentlélek, a Fiú nem Atya és nem Szentlélek, a Szentlélek nem Atya és nem Fiú (*a személyek megkülönböztetése*). A három személy egy Isten és nem három Isten, mert a háromnak lényege, természete, istensége egy, és egy minden, hol ezt meg nem gátolja a viszony szembenállása (*egység*). / Ennek az egységnek révén az Atya a maga egészében a Fiúban van, és a maga egészében a Szentlélekben van, a Fiú maga egészében az Atyában van és a maga egészében a Szentlélekben van, a Szentlélek a maga egészében az Atyában van, és maga egészében a Fiúban van (*egymásban létezés*). / Egyik sem előzi meg a másikat az örökkévalóságban, egyik sem haladja meg a másikat nagyságban, egyik sem szárnyalja túl a másikat a hatalomban (*egyenlőség*). / Az Atya a semmi forrásból nem fakadó forrás, a Fiú forrásból fakadó forrás. Az Atya és a Fiú egy forrása a Szentléleknek, az Atya, a Fiú és a Szentlélek egy forrása a teremtményeknek. (*forrás-principium*).

A hitvallás, mint a szellemi támadás elleni védekezés:

A keresztség előtti hitoktatás megkövetelte, hogy az Egyház a keresztségre készülőknek egyszerű, könnyen érthető és pontos tételekbe rögzítve adja át a hit legfőbb igazságait, annak rövid foglalatát. A hitvallás, mint a keresztény dogma ősi formája, az Egyház istentiszteleti életének alapja, ami által az igaz tanítást azonnal meg lehetett különböztetni a különféle téveszméktől. A római Egyházban már a II. század folyamán olyan keresztelési hitvallást használtak, mely magában foglalja mind a Szentháromság, mind Krisztus isteni és emberi és megváltói mivoltára vonatkozó alapvető igazságokat.

A katolikus Egyházhoz tartozás ismérvei:

- keresztség a Szentháromság egy Istenre/aki 3 személy egy lényegben /Firenze 431.,
- a katolikus CREDO elfogadása és megvallása / Nicea- konstantinápolyi hitvallás 381.,
- az Egyházi vezetés elfogadása / a római pápa vezetése alá tartozás